

Jsme všichni „socky“?

Anežka Černá

Socka. Femininum. Pejorativum? Je toto slovo hanlivé, nebo už jeho původní význam začal zanikat? V jakých všech významech se dá použít?

Výraz *socka* jsem vždy považovala za hanlivý. Bylo to pro mě jakési opovržlivé pojmenování člověka sociálně slabšího, případně závislého na pomoci jiných lidí. Zkrátka substantivum odvozené od adjektiva sociální (stav, dávky – možností je mnoho). Po menším průzkumu jsem však zjistila, že pro mnoho lidí je tento výraz spíše povahovým rysem. Dozvěděla jsem se například, že *socka* je někdo, kdo se snaží stát jakkoliv „oškubat“ o peníze. Odpadá zde tudíž status „sociálně slabší“ a nahrazuje jej upgradované „tvrdím, že jsem sociálně slabší“. Už zde můžeme pozorovat nezanedbatelnou změnu významu. V prvním případě by někdo velmi netaktně a vulgárně pojmenoval člověka sociálně slabšího, zatímco v případě druhém je pojem *socka* spíše poukázání na charakterovou vadu konkrétního člověka (závislost na cizí pomoci, i přes očividnou schopnost normálně se žít).

Další názor mých respondentů na výraz *socka* byl takový, že je to „ožrala, co chlastá, nemá prachy, krade atd.“. Zde se nám obě předchozí vysvětlení jaksi pojí do jednoho celku. Vychází nám, že *socka* je člověk, který je sociálně slabý, ovšem nedělá nic pro to, aby jím už nebyl. Je to někdo, kdo „parazituje na státu“. Pokud bychom socku chápali jako člověka, který parazituje na státu, pak bych věděla o několika *sockách-miliardářích* a řekli byste o nich, že jsou to *socky*? Držela bych se tedy vysvětlení, že je *socka* je někdo, kdo je sociálně slabší, využívá toho ale ve svůj prospěch a nechává se „vydržovat“.

Objevili se také tací, kteří mají slovo *socka* spojeno s maloměšťáctvím. Osobně mě to nikdy nenapadlo ani nemyslím, že by to byl výrazně rozšířený názor, přesto je zajímavé, že i zde se výraz spojuje spíše s charakterovými vlastnostmi než se sociálním stavem. Jako výchozí význam bych ovšem přesto považovala definici, ke které jsem došla v předchozím odstavci.

Primární význam slova je tedy objasněn. Nemyslím však, že by bylo používáno převážně v tomto smyslu. Z vlastní zkušenosti vím, že mladí lidé si tak říkají poměrně často a určitě ne pejorativně. Potkala jsem lidi (rozhodně ne sociálně slabé), kteří na otázku, zda pojedou o prázdninách na Maledivy, prohlásili, že nemůžou, protože jsou to *socky*. Bylo tím myšleno, že jejich finanční situace jim momentálně nedovoluje dopřát si nadstandardně luxusní dovolenou v tak drahé destinaci. Zkrátka místo fráze „ted' na to nemám peníze“ řekli „jsem *socka*“. Výraz *socka* byl tedy použit jako synonymum pro nastalou finanční situaci. Nic hanlivého ani urážlivého.

Pravděpodobně nejvíce se však výraz *socka* používá pro označení městské hromadné dopravy. „Pojedeme *sockou*.“ Věta, kterou snad každý z nás již někdy použil, nebo alespoň slyšel. Já osobně slovo v tomto významu za hanlivé nepovažuji. *Socka*, jakožto označení způsobu dopravy, je pro mě již tak zažitý výraz, že jeho hanlivý podtext prakticky nevnímám a myslím, že nejsem sama. Je samozřejmě pravděpodobné, že MHD si tuto ne zrovna lichotivou přezdívku vysloužila u lidí, kteří hromadnou dopravu považovali za přepravu, která je pod jejich úroveň, a že každý, kdo není schopen či nemá možnost přepravovat se autem, je *socka*. MHD je tudíž pro *socky*, a proto mu zkráceně budeme říkat *socka*. Nikdy mi to nepřišlo příliš logické, neboť žiji v Praze a zde je přeprava *sockou* výhodnější hlavně časově nehledě na to, že díky nedávnému rozšíření řad armády modrých čar po celé Praze, se zde stejně prakticky nikde nedá zaparkovat, a cesta autem je tedy dosti nevýhodná.

Tento jiný název pro hromadnou dopravu ovšem velmi zevšedněl a dnes je společností vnímán převážně neutrálně. Jistě se najdou tací, kteří i tomuto významu budou přisuzovat pejorativní nádech, myslím ale, že je to zanedbatelná část české populace.

Socka je zajímavý výraz oplývající mnoha významy a jistě se v budoucnu bude dále vyvíjet. V neposlední řadě se *socka* říká ponožce, což již nepochází ze slova „sociální“, nýbrž z anglického „sock“, tedy ponožka, dále jakožto zkratka školního předmětu „základy společenských věd“ nebo jako přezdívka pro studenty sociologie (studenti takto nazývají sami sebe, nejde tudíž o pejorativní význam). A v jakých kontextech toto slovo používáte vy?